

LAKIALOITE 15/2005 vp

Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan helpotettavaksi perinnönsaajien mahdollisuutta säilyttää tavanomainen perheasunto ehdottamalla perintöveroon perinnönjättäjän vakinaisesta asunnosta tehtävää erityistä asuntokohtaista asuntovähennystä ja sisällyttämällä huojennusperusteisiin tavanomaisen perheasunnon säilyttäminen.

Edellä mainittua tavoitetta tukee myös se, että avopuolison, jota ei tulo- ja varallisuusverotuksessa ole rinnastettu aviopuolisoon, ei vastedes tarvitsisi maksaa voimassa olevan lain mukaisesti kolminkertaista perintöveroa, mikä saavu-

tetaan yhdistämällä kolmas veroluokka toiseen veroluokkaan. Tällöin avopuolison tai perinnönjättäjälle muutoin läheisen ihmisen vero olisi kaksinkertainen.

Veroasteikon alapäähän tehtäisiin 3 %:n inflaatiotarkistus, mutta samalla suurimpien perintöjen veroa kiristettäisiin korottamalla 2 prosenttiyksiköllä niiden marginaaliveroa. Tavoitteemme on säilyttää perintöveron tuotto rahoittamaan osaltaan yhteiskunnan kannalta tärkeitä tehtäviä.

Aloite on vasemmistoliiton ryhmäaloite.

PERUSTELUT

Asunnon säilyttäminen

Mielestämme perintöverotukseen liittyy se ongelma, että vähätuloiselle puolisolle tai lapselle perityn asunnon säilyttäminen voi verotuksen takia muodostua kohtuuttoman vaikeaksi.

Tämän ongelman ratkaisemisessa emme ole pitäneet käyttökelpoisena keinona puolisovähennyksen ja alaikäisyysvähennyksen korottamista.

Puolisovähennys koskee käytännössä vain osaa puolisoista, kun taas avopuoliso ei tätä vähennystä saa lainkaan ja joutuu lisäksi muutoin maksamaan nykyisin veron kolminkertaisena.

Alaikäisyysvähennyskään ei välttämättä kohdennu oikeudenmukaisesti, sillä alaikäinen voi olla varakas ja toisaalta osa 18 vuotta täyttäneistä on ollut opiskelun tai työttömyyden takia tosiasiallisesti perinnön jättäjästä taloudellisesti riippuvaisia ja asunut samassa taloudessa.

Vain noin 5 prosentissa tapauksista perittävältä jäi oikeusministeriön selvityksen mukaan lapsia siten, että vanhimman lapsen ikä oli alle 20 vuotta. Rintaperillisten mediaani-ikä oli 40 vuotta, ja vanhimman rintaperillisen keski-ikä sijoittui välille 40—49 vuotta. Useammin kuin joka neljännessä tapauksessa rintaperillisten ikä

oli 50—59 vuotta ja 12,5 prosentissa tapauksista yli 60 vuotta.

Yleensä asunto on merkittävin omaisuus, ja omistusasunto oli vuonna 1991 tehdyn selvityksen mukaan noin joka toisessa kuolinpesässä. Joka kolmannessa tapauksessa perinnönjättäjä omisti yksin asunnon, ja runsaassa kolmanneksessa tapauksista asunto oli perittävän ja hänen puolisonsa yhteisomistuksessa.

Tästä syystä ehdotamme, että veronalaisesta perintöosuudesta saisi vähentää erityisen asuntovähennyksen, joka keventäisi nimenomaan perittyyn asuntoon kohdistuvaa verotusta. Vähennys voitaisiin tehdä vain perinnönjättäjän vakinaisesta asunnosta, ja se olisi asuntokohtainen. Vähennystä ei tehtäisi useammasta asunnosta eikä kesäasunnosta tai muusta toissijaisesta asunnosta. Mikäli perinnönjättäjä on asunut viime ajat hoitolaitoksessa, on vakinaiseksi asunnoksi katsottava se asunto, jossa hän viimeksi asui tai sen sijaan tullut muu vastaava asunto.

Koska perinnönjaossa asuntoa saatetaan kuolinpesän osakkaiden toimesta käsitellä eri tavoin, olemme katsoleet tarkoituksenmukaiseksi, että vähennys jaettaisiin perinnönsaajille heidän osuuksiensa mukaan. Tämä keventäisi myös niiden verotusta, jotka saavat osuuden sellaisesta asunnosta, johon leski jää edelleen asumaan.

Katsomme, että asuntovähennystä ei tule sitoa siihen, jääkö perinnönsaaja asumaan asuntoon, sillä sellaiset määräajat vain saattaisivat tarpeettomasti vaikeuttaa asianomaisen työnhakua tai mahdollisuutta selviytyä esimerkiksi asuntoon kohdistuvista veloista.

Korostaaksemme asunnon merkitystä ehdotamme 53 §:n huojennussäännökseen nimenomaisesti lisättäväksi maininnan, ettei vero saa vaarantaa asumista tavanomaisessa perheasunnossa. Tällöin perheasunnolla viitataan asunnon kokoon eikä hintaan, joka vaihtelee erittäin merkittävästi paikkakunnittain ja kunnanosittain.

Avopuolisot ja III veroluokasta luopuminen

Kuolinpesästä tulevien osuuksien saajat jaetaan voimassa olevassa laissa kolmeen luokkaan muodollisin, sukulaisuuteen ja avioliittoon liit-

tyvin perustein. Jako ei ota huomioon osuuksien saajan todellista suhdetta perinnönjättäjään.

Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, aviopuolison lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat ja lapsen tai ottolapsen rintaperillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annetaan perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustus. Tässä veroluokassa vero on yksinkertainen.

Oikeusministeriön muuta tarkoitusta varten tekemän selvityksen mukaan lukumääräisesti noin 75 % perintötapauksista menee rintaperillisille. Rintaperillisten määrä on yksi 22,2 prosentissa tapauksista, kaksi 26,6 prosentissa ja kolme 24,6 prosentissa sekä neljä tai sitä enemmän 25,1 prosentissa tapauksista.

Toiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän veli, sisar ja veli- tai sisarpuoli, veljen, sisaren ja veli- tai sisarpuolen jälkeläinen. Tässä veroluokassa vero on kaksinkertainen.

Kolmanteen veroluokkaan, jossa vero on kolminkertainen, kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat. Siihen luetaan myös avopuolisot, paitsi milloin heihin on sovellettu tuloverolain (1535/1992) 7 §:n 3 momentin puolisoita koskevia säännöksiä eli heillä on tai on ollut yhteinen lapsi tai he ovat aiemmin olleet avioliitossa. Tässä jälkimmäisessä tapauksessa avopuoliso saajana kuuluu ensimmäiseen veroluokkaan, jossa vero siis maksetaan yksinkertaisena.

Jo vuosikymmenet on ollut varsin tavallista, että puoliset aloittavat yhteiselämän keskinäisellä päätöksellä virallistamatta sitä avioliitoksi tai rekisteröidyksi parisuhteeksi. Suuri osa näistä liitoista virallistetaan toki myöhemmin. Myös myöhemmällä iällä uuden virallistamattoman yhteiselämän saattavat aloittaa leskeytneet tai eronneet.

Näissä tapauksissa, kun rekisteriin ei synny kummankin puolison yhteisestä aloitteesta merkintää suhteen alkamisesta tai päättymisestä, ei ole yksikäsitteistä tapaa todeta tällaista suhdetta vallinneeksi. Sosiaaliturvalainsäädännössä on tosin pyritty etuuksista päätettäessä määrittelemään yhteisessä taloudessa elävät, mutta siinä ei ole riidattomasti onnistuttu. Tällöin etuuden myöntäjä päättelee yhdessä asumisesta asian-

omaisten muodostavan yhteisen talouden ja sillä perusteella epää etuuden tai pienentää sitä, ja hakijan tehtäväksi jää osoittaa viranomaisen erehtyneen.

Emme pidä oikeana, että kolmanteen veroluokkaan luetaan avopuolisot, joilla ei ole yhteisiä lapsia tai jotka aikaisemmin eivät ole olleet keskenään avioliitossa. He jäävät vaille 12 §:n puolisovähennystä, ja lisäksi he joutuvat maksamaan veron kolminkertaisena.

Kolmanteen luokkaan kuuluu myös sellainen ei-sukulainen, joka on huolehtinut kenties pitkäänkin perinnönjättäjästä. Tässäkin tapauksessa kolminkertainen vero ei ole perusteltu. Näidenkin tapauksien määrittely on kuitenkin vaikeaa.

Sellaisen määritelmän laatiminen, jolla verotuksessa riidattomasti tunnistettaisiin kaikki avopuolisot tai muutoin perinnönjättäjälle läheiset henkilöt, on mahdotonta. Siksi esitämme ratkaisuna, että kolmannesta veroluokasta luovutaan yhdistämällä se toiseen veroluokkaan. Avopuolisoiden ja mahdollisesti muidenkin perinnönjättäjälle läheisten ihmisten kohdalla tämä ei ehkä ole paras mahdollinen ratkaisu. Siksi edelleenkin tulisi selvittää, miten avopuoliso voitaisiin kaikissa tapauksissa todentaa, jotta heidät voitaisiin muissakin kuin nykyisin voimassa olevissa tapauksissa sijoittaa I veroluokkaan.

Vuosittain kolmanteen veroluokkaan kuuluvia osuuden saajia lienee vain joitakin prosentteja. Kolmannen veroluokan yhdistämisellä toiseen on näin ollen vain vähäinen vaikutus verotuottoon, ja se ainakin osittain pienentää sitä ongelmaa, että III veroluokkaan on tähän asti kuulunut tapauksia, jotka pikemminkin kuuluisivat ensimmäiseen tai vähintäänkin toiseen veroluokkaan.

Kaikkia veroluokkia ei kuitenkaan ole taloudellisistakaan syistä mahdollista yhdistää ensimmäiseen veroluokkaan, sillä toiseen veroluokkaan kuulunee viidennes perintöosuuden saajista. Kun toisessa luokassa vero on kaksinkertainen, toisen luokan poistamisella olisi jo tuntuva vaikutus perintöveron tuottoon.

Inflaatiotarkistus ja marginaaliveroprosentti

Katsomme, että verotuksen ei tulisi riippua inflaatiovauhdista vaan olla päätösperäistä.

Lain vähennyksiä ja asteikkoja on käsitelty viimeksi vuonna 2001, jolloin ne muutettiin eumääräisiksi. Ehdotamme vähennyksiin tehtäväksi 3 %:n tarkistuksen, jolla hyvitetään inflaatiota. Vastaavan tarkistuksen ehdotamme tehtäväksi myös progressiivisen perintöveroasteikon alimpiin verotettavan osuuden arvoihin, ei kuitenkaan enää 50 000 euron kohdalla. Vastaava inflaatiotarkistus on tehty 19 §:ään, koska lahjaveron määrä on kytköksissä perintöveroon.

Oikeudenmukaisuussyistä ja verotuottojen pienenemisen vähentämiseksi ehdotamme, että asteikkoon tulisi vielä uusi porras 100 000 euroa, jonka ylimenevältä osalta veroprosentti olisi 16:n asemasta 18. Pidämmekin perusteltuna perintöveron säilyttämistä ja painopisteen siirtämistä suurempiin perintöihin.

Veroja tarvitaan yhteiskunnan aineellisen perustan, kuten teiden, ja tiedollisen perustan, kuten opetuksen, sivistyksen ja tutkimuksen, rahoittamiseksi. Veroja tarvitaan niin ikään toimeentulon turvan ja hyvinvointipalvelujen rahoittamiseen. Emme siksi pidä perusteltuna luopua perintö- ja lahjaverotuksesta yhtä vähän kuin kannatamme Vanhasen hallituksen esitystä muutaman kymmenen tuhannen Suomen rikaimman vapauttamiseksi varallisuusverotuksesta. Muistutamme myös, että tälläkin hetkellä veroa peritään sängen pienistä etuus- ja palkkatuloista.

Muita kysymyksiä

Sinänsä oikeudenmukaista olisi kehittää perintöverotusta siihen suuntaan, että verotuksessa huomioitaisiin perinnön saajan vakiintuneet tulot ja varallisuus. Katsomme, että tällainen muutos edellyttäisi kuitenkin huolellista pohdintaa ja selvityksiä.

Maataloutta ja yritystoimintaa koskeva sukupolvenvaihdos antaa muille kuin palkansaajille mahdollisuuden siirtää varallisuutta seuraavalle polvelle varsin vähäisin veroseuraamuksin. Tähän asti sen sijaan palkansaajille tyypillisim-

pään varallisuusmuotoon eli vakinaiseen perhe-asuntoon ei ole kohdistunut huojoennusta.

Huomautamme tässä yhteydessä, että pidem-
pään toimeentulotukea saavalle henkilölle saat-
taisi itse asiassa olla edullisempaa olla ottamatta
vastaan perintöä, koska se vain vähentäisi hänen
toimeentulotukeaan. Pikemminkin luopuminen
toisten perillisten hyväksi saattaisi johtaa sii-
hen, että luopumisesta hyötynneet saattaisivat hy-

vittää luopujaa niin, ettei sitä todettaisi toimeen-
tulotukea maksettaessa. Tätä kysymystä ei tässä
yhteydessä ole kuitenkaan käsitelty, vaan se
kuuluu arvioitavaksi toimeentulotuen yhteydes-
sä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että eduskunta hyväksyy seuraavan la-
kiehdotuksen:*

Laki

perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 12 päivänä heinäkuuta 1940 annetun perintö- ja lahjaverolain (378/1940) 11 §:n 1 mo-
mentti, 12 §:n 1 ja 2 kohta, 13 ja 14 §, 19 §:n 1 ja 3 kohta sekä 53 §:n 1 momentin 2 kohta,
sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 1 momentti laissa 1392/1995, 12 §:n 1 ja 2 kohta, 13 ja 14 § ja
19 §:n 1 ja 3 kohta laissa 909/2001 sekä 53 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 612/1994, sekä
lisätään 12 §:ään uusi 3 kohta, seuraavasti:

11 §

Kuolinpesästä tulevien osuuksien saajat lue-
taan kahteen veroluokkaan:

I. perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, avio-
puolison lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhem-
mat ja lapsen tai ottolapsen rintaperillinen sekä
perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annetaan
perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avus-
tus;

II. muut sukulaiset ja vieraat.

— — — — —

12 §

Veronalaisesta perintöosuudesta saavat vä-
hentää:

1) perinnönjättäjän puoliso ja henkilö, johon
11 §:n 3 momentin mukaan sovelletaan puolisoa
koskevia säännöksiä, 7 000 euroa (*puolisovä-
hennys*);

2) sellainen perinnönjättäjän lapsi tai ottolap-
si taikka näiden rintaperillinen, joka verovelvol-
isuuden alkaessa ei ole täyttänyt kahdeksaatois-
ta vuotta, 3 500 euroa (*alaikäisyysvähennys*);

3) kuolinpesän osuuksien saajat yhteensä
20 000 euroa sen asunnon arvosta, joka viimeksi
oli ollut perinnönjättäjän vakinaisena asuntona
tai sen sijaan tulleen asunnon arvosta, ei kuiten-
kaan enempää kuin asunnon arvo (*asuntovähen-
nys*), joka luetaan perinnönsaajien hyväksi hei-
dän perintöosuuksiensa mukaisessa suhteessa.

13 §

Kun perintöosuus tai sen 12 §:n mukaan las-
kettu jäännös ei nouse 3 500 euroon, se on veros-
ta vapaa.

14 §

Perintöveroa maksetaan:

I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden ala- rajan kohdalla, euroa	Vero-% ylimenevästä osasta
3 500—17 500	85	10
17 500—50 000	1 485	13
50 000—100 000	5 710	16
100 000—	13 710	18

II veroluokassa asteikon mukainen vero kak-
sinkertaisena.

19 §

Lahjaveroa ei suoriteta:

1) tavanomaisesta koti-irtaimistosta, joka on tarkoitettu lahjansaajan tai hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön, siltä osin kuin lahjan arvo ei ole 3 500 euroa suurempi;

3) muusta lahjasta, jonka arvo on 3 500 euroa pienempi, kuitenkin niin, että jos lahjansaaja kolmen vuoden kuluessa saa samalta antajalta useita sellaisia lahjoja, näistä on suoritettava vero, kun niiden yhteinen arvo nousee vähintään mainittuun määrään.

53 §

Verovirasto voi hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen perintö- ja lahjaverosta, viivekorosta, viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä lykkäyksen vuoksi suoritettavasta korosta. Vapautus voidaan myöntää:

2) jos veron periminen ilmeisesti vaarantaisi perinnön saajan asumisen tavanomaisessa perheasunnossa, maa- tai metsätalouden tai muun yritystoiminnan jatkuvuuden tai työpaikkojen säilyvyyden tai

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 20 toimitettavassa verotuksessa.

Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 2005

Iivo Polvi /vas
Annika Lapintie /vas
Anne Huotari /vas
Minna Sirnö /vas
Suvi-Anne Siimes /vas
Kari Uotila /vas
Erkki Virtanen /vas
Jaakko Laakso /vas

Martti Korhonen /vas
Outi Ojala /vas
Veijo Puhjo /vas
Matti Kauppila /vas
Matti Kangas /vas
Markus Mustajärvi /vas
Mikko Immonen /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas